Minister
Klimatu i Środowiska

DGO-SGO.050.4.2025.KD
3610675.14441977.11650281
Warszawa, 21-02-2025

Pani
Małgorzata Kidawa-Błońska
Marszałek Senatu RP

Szanowna Pani Marszałek,

w nawiązaniu do oświadczenia senatorskiego pana Krzysztofa Kwiatkowskiego złożonego podczas 27. pos. Senatu RP w dniu 22 stycznia 2025 r. w sprawie usuwania eternitu zawierającego azbest oraz interpretacji przepisów dot. obowiązku składania informacji o inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, BPS/043-27-640/25, uprzejmie informuję.

Na wstępie uprzejmie informuję, że wiodącym w sprawach inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz realizacji Programu Oczyszczania Kraju z jest Minister Rozwoju i Technologii, od którego pozyskane informacje wykorzystano w niniejszej odpowiedzi. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest[1] składanie informacji o wyrobach zawierających azbest jest czynnością cykliczną, którą należy wykonać co roku, w terminie do 31 stycznia. Natomiast w procedowanym obecnie przez Ministra Rozwoju i Technologii projekcie ustawy o wyrobach zawierających azbest planowana jest rezygnacja z corocznego obowiązku przedkładania informacji o wyrobach zawierających azbest, na rzecz złożenia deklaracji dotyczącej wyrobów zawierających azbest w ciągu 6 miesięcy od dnia wejścia w życie projektowanej ustawy, a następnie w ciągu 30 dni po zmianie danych objętych deklaracją.
Według stanu na 14.02.2025 r. w Bazie Azbestowej zinwentaryzowano 8,799 mln ton wyrobów zawierających azbest, z tego 8,013 mln ton – u osób fizycznych. Unieszkodliwiono 1,946 mln ton odpadów, a pozostało do unieszkodliwienia – 6,852 mln ton wyrobów azbestowych, z tego 6,246 mln ton u osób fizycznych (https://bazaazbestowa.gov.pl/pl/usuwanie-azbestu/zestawienie-statystyczne/stats).
W przypadku wyrobów zawierających azbest znajdujących się u osób fizycznych, zostały one usunięte w 22,04%, a w przypadku pozostałych podmiotów – w 22,9%. Korzystając na ww. stronie internetowej z zakładki Raporty w GeoAzbeście dostępne są zestawienia tabelaryczne dotyczące liczby wyrobów azbestowych według rodzaju obiektu (https://esip.bazaazbestowa.gov.pl/raporty.html). W Bazie Azbestowej nie ma podziału na obiekty publiczne i prywatne. Dane gromadzone są w dwóch grupach – odrębnie dla osób fizycznych i odrębnie dla pozostałych podmiotów, zwanych umownie „osobami prawnymi" (przy czym grupa ta obejmuje nie tylko osoby prawne, w rozumieniu definicji zawartej w Kodeksie cywilnym, ale zbiorczo wszystkie podmioty oprócz osób fizycznych).

[1] Dz.U. 2011 Nr 8, poz. 31

Telefon: (+48) 22 369 29 00
info@klimat.gov.pl
www.gov.pl/klimat
ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
Działamy zgodnie z EMAS - zarządzając instytucją, dbamy o środowisko

Podczas opracowywania „Programu oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009-2032" koszt realizacji Programu oszacowano na 40,4 mld zł. W sumie z różnych źródeł krajowych i unijnych w latach 2020-2023 wydatkowano 282,7 mln zł na usuwanie wyrobów zawierających azbest (na podstawie danych z urzędów marszałkowskich). W „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032" fundusze ochrony środowiska zostały wskazane jako pełniące rolę wspierającą w zakresie finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest. Już od 2010 r. nadzorowany przez Ministra Klimatu i Środowiska Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), realizuje program priorytetowy pn.: „Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest" dedykowany wsparciu działań w zakresie demontażu, zbierania, transportu oraz unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest. W latach 2010-2023 NFOŚiGW przeznaczył łącznie na usuwanie wyrobów zawierających azbest kwotę 266 mln zł, co przyniosło efekt w postaci trwałego usunięcia 515 tys. ton azbestu. Konstrukcja programu priorytetowego zakładała, że wkład NFOŚiGW pokrywa 50% kosztów zadania, a druga połowa jest finansowana ze środków wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, czasami przy wsparciu beneficjentów końcowych. Warto podkreślić, że corocznie ze środków NFOŚiGW przy współpracy z Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) wydatkowane są środki na działania związane z usuwaniem azbestu. W 2023 r. kwota ta wyniosła ok. 33 mln zł. Wsparcia ze środków własnych udzielają również WFOŚiGW w wysokości ok. 20,3 mln zł w 2023 r. oraz jednostki samorządu terytorialnego (łącznie gminne, powiatowe, wojewódzkie) w wysokości ok. 3 mln zł w 2023 r. Z dofinansowania udzielanego przez gminy korzystają zarówno osoby fizyczne, jak i przedsiębiorcy, a dotacje celowe obejmują m.in. zakup nowego pokrycia dachowego wolnego od azbestu (na przykładzie dotacji udzielonych w latach 2023-2024 przez jedną z gmin województwa śląskiego).

Obok środków krajowych od lat usuwanie wyrobów zawierający azbest było finansowane ze środków unijnych. Przykładowo, w 2021 r. wydatkowano ze środków unijnych ponad 52 mln zł, w 2022 r. – ponad 5 mln zł. W nowej perspektywie polityki spójności na lata 2021-2027 jest możliwość ujmowania usuwania wyrobów zawierających azbest jako kosztów kwalifikowanych w regionalnych programach operacyjnych, także w projektach dotyczących m.in. efektywności energetycznej, OZE, wodno-kanalizacyjnych We wrześniu 2023 r. uzyskano pozytywną opinię Komisji Europejskiej w zakresie interpretacji art. 7.1 (f) Rozporządzenia w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności 2021/1058 w zakresie kwalifikowalności wydatków na transport i składowanie odpadów zawierających azbest.

Odnosząc się do zabezpieczenia terenów, na których były magazynowane odpady szczególnie niebezpieczne, przepisy ustawy z dnia 16 czerwca 2023 r. o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych[2], zwana dalej „ustawą o WTZ", mają charakter specustawy dedykowanej konkretnym, wymienionym w załączniku do ww. ustawy miejscom[3], które zostały uznane za najbardziej niebezpieczne. Przedmiotowa ustawa dotyczy rozwiązania problemu składowisk i innych miejsc gromadzenia odpadów gromadzonych w przeszłości na terenach państwowych zakładów przemysłowych, w czasach przed obowiązywaniem szczegółowych, współczesnych przepisów regulujących gospodarowanie odpadami

[2] Dz. U. z 2023 r. poz. 1719.

[3] Aktualnie ustawa obejmuje 5 terenów:
- Zakładów Chemicznych „Zachem" w Bydgoszczy,
- Zakładów Chemicznych „Organika-Azot" w Jaworznie,
- Zakładów Chemicznych „Tarnowskie Góry" w Tarnowskich Górach,
- Zakładów Przemysłu Barwników „Boruta" w Zgierzu,
- Zakładów Włókien Chemicznych „Wistom" w Tomaszowie Mazowieckim.

i ochronę środowiska (tj. przed 1 października 2001 r.). Część zanieczyszczeń na wielkoobszarowych terenach zdegradowanych (WTZ) powstała przed i w trakcie II wojny światowej, a część w okresie PRL. Efektem planowanych działań ma być przede wszystkim szczegółowe rozpoznanie, zbadanie i inwentaryzacja występujących zanieczyszczeń, a następnie zabezpieczenie lub zagospodarowanie historycznych odpadów i ograniczenie wpływu wywołanego przez nie na środowisko i zdrowie ludzi. Ustawa przewiduje również możliwą identyfikację jeszcze nierozpoznanych WTZ i wprowadzenie ich do ewidencji, którą będzie prowadzić Główny Inspektor Ochrony Środowiska.

Odnosząc się do środków finansowych przeznaczonych na poprawę stanu środowiska na wielkoobszarowych terenach zdegradowanych (WTZ), należy poinformować, że przepisy ustawy o WTZ, przewidują elastyczny i szeroki katalog źródeł finansowania, w tym środki Unii Europejskiej (Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Fundusz Spójności, Fundusz Invest EU) oraz krajowych funduszy ochrony środowiska, wskazując również na możliwość pozyskania przez właściwy organ środków z innych źródeł. Jednakże wyjaśnić należy, że ustawa o WTZ nie wskazuje wprost konkretnych kwot środków na wykonanie zadań wynikających z ustawy – wysokość dofinansowania zależy od zaplanowanej w poszczególnych funduszach puli środków, a także szczegółowych zasad udzielania dofinansowania. Środki poszczególnych funduszy mogą być wykorzystywane w celu zapewnienia odpowiedniego montażu finansowego przedsięwzięć na WTZ w odpowiednim czasie, zgodnie z przyjętym harmonogramem prac. Tylko i wyłącznie otrzymanie środków na cele poprawy stanu środowiska na obszarze WTZ skutkuje powstaniem obowiązku podjęcia działań przez samorząd. Nie dotyczy to środków własnych gminy, które mogą zostać wykorzystane jedynie dobrowolnie.

Prace nad ustawą były prowadzone w ramach przygotowania do wdrażania Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO). Z KPO finansowany jest pierwszy etap prac wynikający z ustawy o WTZ, tj. wykonanie kompleksowej oceny stanu środowiska i opracowanie projektu planu poprawy stanu środowiska na WTZ. Dopiero wykonanie tych prac umożliwi podjęcie działań w terenie. 30 września 2024 r. NFOŚiGW zakończył nabór wniosków w ramach inwestycji B3.2.1[4] KPO. W ramach naboru zostało złożonych 5 wniosków na dofinansowanie w wysokości 100,04 mln zł (całkowity koszt wydatków wynosi 122,79 mln zł). Ocena wniosków o dofinansowanie zakończyła się w IV kw. 2024 r. W dniu 30 grudnia 2024 r. Ministerstwo Klimatu i Środowiska zatwierdziło wynik oceny wniosków o objęcie wsparciem dokonany przez NFOŚiGW. Następnie w styczniu 2025 r. NFOŚiGW przekazał do poszczególnych wnioskodawców informację o wyniku oceny z informacją o konieczności podpisania umowy o objęcie wsparciem w ciągu 30 dni roboczych.

Jeżeli dokumentacja finansowana z KPO zostanie właściwie przygotowana, na kolejnym etapie prac na WTZ możliwe do wykorzystania będą inne źródła finansowania:

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS), w ostatnich latach wdrażania obecnie realizowanego programu w przypadku gdyby pojawiły się wolne środki oraz nowe programy w kolejnej perspektywie finansowej Unii Europejskiej, rozpoczynającej się w 2028 r.,
- program Invest EU,
- uzupełniająco – krajowe fundusze ochrony środowiska, np. istniejący Program Priorytetowy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej pn. „Ochrona powierzchni ziemi”,
- inne środki pozyskane przez właściwy organ, w tym przykładowo regionalne programy operacyjne.

[4]Inwestycje w neutralizację ryzyka i rekultywację wielkoobszarowych terenów poprzemysłowych i Morza Bałtyckiego.

Należy przy tym wyjaśnić, że zapotrzebowanie w tym zakresie będzie stale analizowane i w razie potrzeby będą podejmowane działania związane z występowaniem o dodatkowe środki, biorąc pod uwagę przede wszystkim kolejny okres programowania środków Unii Europejskiej, co jest uzasadnione w szczególności z uwagi na zakładany długi termin przygotowania formalno-technicznego przedsięwzięć do właściwych prac terenowych związanych z usuwaniem zanieczyszczeń i zagrożeń w danej lokalizacji. konieczne Do dalszych analiz w tym zakresie konieczne jest zapewnienie odpowiednich informacji na temat stanu środowiska na WTZ i precyzyjne oszacowanie przyszłych kosztów, tj. pilne wykonanie kompleksowych ocen stanu środowiska na tych obszarach.

Z wyrazami szacunku

Z up. Ministra

Anita Sowińska
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości:

- Departament Spraw Parlamentarnych, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów